

Đulabić: Hrvatska nema izgrađenu javnu etiku

Pretraži ...

EKUMENA I ETIKA U POSLOVANJU

Smanjenje broja županija, kao i općina i gradova potrebno je napraviti, ali u ovom trenutku odgovor na pitanje je li to realnost ili utopija nažalost glasi da je to – realna utopija. Bojim se da još neko vrijeme neće do toga doći, jer naprosto ne vidim političke snage koje bi se time ozbiljno pozabavile. A to je ključan preduvjet funkcioniranja sustava, jer dobra organizacija je faktor uspjeha. Mi smo na poslovnom radiju i vjerojatno svatko tko sluša vrlo dobro zna da je ključ uspjeha svake kompanije – dobra organizacija. Dakle, dobro organizirana država i lokalna samouprava, preduvjet su da bi gospodarstvo moglo dobro funkcionirati, ocijenio je za multimedijски portal *PoslovniFM* izv. prof. dr.sc. **Vedran Đulabić, s Katedre za upravnu znanost na Pravnom fakultetu u Zagrebu.**

Redukciju, racionalizaciju i modernizaciju naše državne uprave, mora raditi onaj tko zna. I opet se vraćamo na početak i potrebe novih kadrova koji će modernizirati taj proces, istaknuo je Đulabić u razgovoru s Augustinom Bašićem, autorom serijala tekstova pod krovim nazivom *Ekumena i etika u poslovanju*.

A na pitanje o etici u poslovanju, korupciji koja nagriza hrvatsko društvo ali i o razvoju demokracije tj. političkog pluraliteta i tržišnog natjecanja i kako sve to pomiriti, prof. Đulabić kaže:

– Našli smo se u jednom vakuumu. Devedesetih smo prešli iz jednog društvenog uređenja u drugo, vrijednosti prijašnjeg društvenog uređenja smo odbacili, sotonizirali. Znači, sve one dobre tekovine bivšeg sustava, kao npr. doprinose, solidarnost i sl. smo odbacili “jer to je sve komunizam”, to je sve loše, nije dobro i ušli smo u vakuum. U tom se vakuumu evo već trideset godina dobro ne snalazimo. Nemamo izgrađenu javnu etiku. Prema javnim stvarima ne odnosimo se, nažalost, s odgovornošću. Državu gledamo kao na nekog stranog agresora i onda se ona koristi da bi se promovirali neki partikularni interesi – kao “snadi se uzmi nešto za sebe”. No, naravno postoje ljudi koji žele raditi za opće dobro, ali bojim se da je takvih

interesi kao „menadžeri“, a njihovo za dobro i ne, naravno postoje ljudi koji žele raditi za opće dobro, ali bojim se da je takvih malo, ocijenio je Đulabić. Smatra da nemamo dovoljno razvijenu svijest o odgovornosti za javno dobro. Nismo dovoljno kritični prema javnim obnašateljima javnih vlasti, kod građana nema razvijene zdrave kritičnosti, nema javne svijesti građanstva da se određena negativna ponašanja naprosto sankcioniraju. Kod nas, kada se dogodi neka loša stvar, kriminal – ljudi sliježu ramenima ili kažu *snašao se, svatko bi tako uradio*, pa *onaj tko s medom radi malo bi se osladio* i sl. To je taj mentalitet koji nas obilježava i mislim da će trebati dugo vremena da izađemo iz te priče i postanemo zdravo društvo.

– Vjerojatno smo danas bolji nego smo bili ranije jer nemamo više što privatizirati i time nema mogućnosti za tako veliki kriminal. No, dug je put u izgradnji građanske svijesti, u čemu će važnu ulogu imati obrazovanje, smatra.

Na urednikov upit o modelima upravljanja gradovima, odnosno je li moguće imenovanje menadžera u vođenje gradova i što bi značila „povelja kvalitete“ javnih službi, Đulabić odgovara kako je hrvatski model upravljanja – isključivo politički, odnosno predstavnici se biraju na političkim izborima. Model javnih menadžera postoji u SAD-u, pri čemu ih polovica američkih gradova ima, njih vode ih tzv. „city manageri“ tj. profesionalci. Logika je upravo u angažmanu profesionalca koji će upravljati gradom, ne vodeći toliko računa o političkim trgovinama. Stoga su u SAD-u polovinom dvadesetoga stoljeća osnovali i profesionalnu udruhu „City managera“. E sad, niti jedan model neće funkcionirati sam po sebi, jer temeljna stvar city managera je obrazovanje i treba se zapitati koliko je takvih ljudi u Hrvatskoj. Jer javni sektor je kompleksan. Imali smo slučajeve gdje su neki poduzetnici preuzimali upravljanje nekim općinama i gradovima, susreću se s velikim barijerama, jer upravljanje javnom organizacijom i privatnom je različito. Privatnom organizacijom možete skoro upravljati kako hoćete – npr. nekoga nagraditi, otpustiti, platiti više i sl. A u javnoj upravi to sve nije moguće jer tu imate jake sindikate, zakonodavstvo, javnost, medije, a imate i politiku. Posebno je to vidljivo na primjeru pojedinih načelnika ili državnih tajnika u ministarstvima pod utjecajem politike. Nažalost, ne obrazujemo ljude koje bi se regrutirali za taj javni sustav, mišljenja je Đulabić.

Uloga upravne znanosti u društvu

Upravna znanost je disciplina koja proučava upravu, pravne regulacije javne uprave, kako ona funkcionira u stvarnosti, u javnom sektoru i promatra što se događa u realnom sektoru – pojasnio je prof. Đulabić. Kada govorimo o javnoj upravi, govorimo o najkompleksnijem sustavu ljudske suradnje zato što ga ima svaka država. Od kada je te suradnje postoji upravljanje javnim dobrima, *res publica* – upravljanje javnom stvari. To su ti autonomni ili poluautonomni sustavi javnog upravljanja koji su obilježeni nekim teritorijem: sustav javnih službi, djelatnosti koje su navezane na dva sustava: državnu upravu i na lokalnu samoupravu, približio je upravnu znanost slušateljima i čitateljima.

Koliko je društvo spremno uvesti standard kodeks etike u jedinicama lokalne samouprave?

– Najkraće rečeno – nismo spremni! Imamo neke svjetske izuzetke modela upravljanja – od nekih malih lokalnih jedinica koje konzultiraju građane, pa su napravili nešto, ali imate i pojedine korupcijske mreže koje svako malo izbijaju na površinu kroz medijske afere. Spomenuli smo Povelje javnih službi – dokumenti koji su upućeni prema građanima u kojima se proklamira određeni standard kvalitete koje mogu očekivati od javnih organizacija: škole, vrtića, bolnica, tijela državne uprave, porezne uprave i raznih općinskih odjela... I onda imati obavezan kodeks etike, gdje su neka ponašanja naprosto neprihvatljiva. Bojim se da ćemo, i kada donesemo kodeks etike, po njemu postupati striktno formalistički, doći ćemo do toga da ćemo formalno voditi postupke jesu li ti kodeksi prekršeni ili nisu. A to nije njegova svrha. Etika se ne može propisati zakonom, to su norme koje prihvaćamo kao svoj kredo poslovnog i životnog ponašanja. Tako funkcionirate. Dakle, norma mora postati dio poslovnog identiteta. Naprosto, ja ljude ne varam u poslovanju. Ako se nešto dogovorimo, onda je to tako, potpisali neki ugovor ili ne. Obećano – izvršeno, ukratko je pojasnio Đulabić.

Kako vidi pomirenje i praštanje u javnom diskursu? Mnogi su postali zarobljenici nacije te je visoka identifikacija nacije i religije (konfesije)? O toj kompleksnoj temi prof. Đulabić kaže:

– U našem društvu nedostaje pravih lidera ili ono što bi se kršćanskom terminologijom reklo, Proroka. To nisu ljudi koji proriču sudbinu iz kugle, već osobe koje upućuju važne poruke koje društvo nije spremno čuti, a to su poruke koje društvo guraju naprijed. To su moderni proroci – što bi se popularno reklo – lideri. I moram reći da ih ne vidim puno, malo ih vidim i u vjerskim zajednicama, ima nekih glasova koji dolaze. A što se tiče pomirenja i praštanja i uloge medija, takvi se glasovi slabo čuju. S jedne strane treba vidjeti koliko ih se poziva u medije, a s druge koliko se oni mogu prilagoditi ovoj novoj suvremenoj kulturi komuniciranja. Neki vjerski predstavnici nisu vični javnom nastupu u modernom društvu, iako bi se tome trebali prilagoditi, jer suvremeno društvo je medijsko društvo. Mi smo svi, posredstvom društvenih mreža, postali dio medija. Čini mi se da se tu vjerske zajednice nisu dobro snašle. Naime, ne umiju svoje proizvode (poruke) plasirati, jer nije isto govoriti vjernicima – pastvi s oltara ili govoriti u javnom diskursu, na televiziji, radiju i sl., mišljenja je prof. Đulabić.

Koliko je onda religijska tolerancija zaživjela u sekularnom modernom društvu?

– Na površini i u formalnim dokumentima – jest. Ustavom i zakonom je zajamčena sloboda vjere i vjerskih zajednica, imamo slobodu djelovanja, ali u suštini – stvarnog funkcioniranja još uvijek nema. Još se sumnjičavo gleda na druge i drugačije, posebno na one koji nam nisu sasvim poznati, tako da je to sve dio tog paketa izgradnje građanskog društva. Kod nas većinska vjerska zajednica, Rimokatolička crkva, ima puno veći utjecaj u javnosti nego što ima u razvijenim demokracijama zemalja zapadne Europe. Npr. u Italiji, gdje je Vatikan, nema tolikog utjecaja tamošnje crkve na društvo kao što je to kod nas, smatra.

Na tom tragu pitali smo o zlouporabi religije u političke svrhe, a koje je papa Franjo označio najvećim grijehom vjerskih i političkih vođa.

– To je jedna realna opasnost – upozorio je profesor Đulabić i nastavio.

– Mislim da svaka politika želi, posebno u društvima gdje je utjecaj vjerskih zajednica i tradicionalne crkve velik, imati dobre odnose s njima, a to je uvijek jedna opasnost. Tu politika mora biti svjesna svoje uloge, a i vjerske zajednice svoje. Pritom se viera ne smije koristiti kao instrument za ostvarivanje nekih vlastitih ciljeva. Mislim da se kod nas važe što će se reći u javnosti

vjera ne smije konstituirati instrumente za ostvarenje nekakvih vlastitih ciljeva. Mislim da se kod nas vaze sto se odnosi na javnost, da bi se dobili neki projekti, kako bi se realizirali isti. Zapravo, da bi se dobila potpora.

Papa Franjo je zanimljiv zato što s medijima javno komunicira, a prihvatljive su poruke ljudima. S druge strane crkva ima svoj čvrsti kanon od kojega ne odstupa. Tu imate, dakle, jedan raskorak. Osobito oko kontroverznih tema – oko braka, LGBT i istospolnih zajednica. Bilo bi zanimljivo čuti od našeg katoličkog vodstva u kakvom su odnosu s papom Franjom. Čini mi se da ga baš pretjerano ne uvažavaju u smislu njegovih poruka. Mislim da papa nije na tragu etnoreligijskog obrasca. On proideju poput protestanata „vođa – sluga“, a to mi se čini da našim velikodostojnicima nije baš blisko, to im je strano. No, s druge strane, i muslimani i židovi i protestanti, veoma ga uvažavaju jer želi reformirati kuriju i ima utjecaja i kod svjetskih lidera.

Možda će se nešto promijeniti iako ne vidim tu neke obostrane ljubavi jer je katolička crkva u nas izrazito tradicionalna, iskreno će Đulabić.

Mediji i aktualna stvarnost

Upitan o važnosti i utjecaju medija koji su često zaokupljeni senzacijama pa i mržnjom i netrpeljivošću, prof. Đulabić je odgovorio da je stanje u medijima složeno i nije najbolje. Ima ih mnogo i svatko se može time baviti. Na površinu istodobno izlaze razne stvari. Kad je riječ o mržnji koja zauzima sve više prostora u medijima, trebalo bi djelovati Vijeće za elektroničke medije, Hrvatsko novinarsko društvo i Udruga za vjersku slobodu i slično. Ne možemo sve opravdati tržištem. Odgovornost medija je da neke stvari ne plasiraju. A sad je pitanje koje su vrijednosti oko kojih smo se kao društvo opredijelili, a da ispod toga dalje ne idemo? Tu je zapravo bitan odgoj koji se internalizira – postaje norma pristojnog ponašanja.

U nastavku je prof. Đulabić odgovorio na pitanja o LGBT zajednicama, istospolnim zajednicama i kako se oni tretiraju u našem društvu?

– Oni su još uvijek na formalnoj razini, iako imamo propise i zakone o istospolnim zajednicama. To je naprosto civilizacijski iskorak. Spolna orijentacija je ušla kao pravni termin u sve dokumente. Bez obzira na propise, dokle god mi imamo nasilje nad pripadnicima LGBT osobama i dokle god ti ljudi ne mogu slobodno izražavati svoj spolni identitet – ne smijemo biti zadovoljni. Zato što oni nikoga ne ugrožavaju. Kako oni mene ili vas ugrožavaju? Nikako, rezolutan je prof. Đulabić.

– Svatko može imati svoja uvjerenja i nikoga ne ugrožavati, jer sloboda podrazumijeva slobodu za sve, ne samo za mene. A problem je što bi mnogi htjeli slobodu za sebe ali kad se ista ta sloboda treba dati drugome onda ne može, tada se pozivamo na društvene vrijednosti, na tradiciju i slično. To nije karakteristika suvremenog društva. Suvremena društva su multikulturalna tj. sekularna, u kojima bi trebalo dati prostora za sve. Sada je problem tih krajnjih, radikalnih lijevo – desnih opcija, tj. liberalnih i konzervativnih – ali sve između toga treba imati svoj prostor. Ne vidim da ti ljudi ikoga ugrožavaju, nisu nasilni i trebaju imati svoje mjesto u društvu. Netko se može s tim slagati ili ne – to je njegovo opredjeljenje. Isto kao što je netko ateist, pa ne može nešto pozitivno reći o religiji. Ali religija opet egzistira u društvu. Radi se o tome, da naprosto mora biti prostora za sve. I činjenica je da mi 2021. o tome danas raspravljamo u Hrvatskoj pokazuje da nismo dovoljno sazreli kao društvo, dometnuo je.

Autor: Augustin Bašić

„Prema drugima trebamo postupati onako kako želimo da oni postupaju prema nama“, jedno je od glavnih načela „Deklaracije o svjetskoj etici“ prihvaćenoj na Svjetskom parlamentu religija u Chicagu devedesetih godina. To načelo lajtmotiv je niza tekstova u sklopu projekta *Ekumena i etika u poslovanju*, koji priprema i uređuje Augustin Bašić na prvom poslovnom radiju i multimedijском poslovnom portalu PoslovniFM, a kojeg financijski podržava Agencija za elektroničke medije.

Objavljeno 1. listopada 2021. Sva prava pridržana ©poslovniFM